У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 16. ЈАНУАРА 1896.

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 8.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

Културно наслеђе Србије

МИЛОРАД П. ШАПЧАНИН.

(ОДЛОМАК ИЗ ГОВОРА А. ХАЋИЋА У СПОМЕН И СЛАВУ М. П. ШАПЧАНИНА, У СВЕЧАНОЈ СЕДНИЦИ КЊИЖЕВНОГ ОДЕЉЕЊА „МАТИЦЕ СРПСКЕ“ О СВ. САВИ О. Г.)

Када се оно г. 1868. образовао велики позоришни одбор у Београду, који је управљао новоосталним сталним народним позориштем, постао је Шапчанин секретаром, па онда и чланом тог одбора.

Тада су веома често држане одборске седнице, по три и четири пута преко недеље, па је морао састављати записнике ноћу, јер дању није доспевао од канцеларијских послова својих.

Шапчанин је био у том позоришном одбору до 5. јануара 1871. па је онда захвалио.

22. маја 1876. буде по ново постављен за одборника.

1. априла 1877., као секретар министарства просвете, напменован је за привременог управитеља позоришног, али већ 12. новембра исте године дао је оставку и остао је само одборником.

После управе Милана Симића и привремене управе Јована Бошковића, буде 1. марта 1880. године постављен за сталног управитеља.

Ту је дужност вршио све до 1893. године, када је био напменован за управитеља краљеве цивилисте и крунних добара.

У том звању умрьо је 14. фебруара 1895. године.

*

Шапчанин, као управитељ, стекао је великих, неумрлих заслуга за народно позориште у Београду.

Свак, које је год правичан, не може и, не ће порећи, да је он учинио све, што је год могао, за развитак и напредак тог просветног завода.

Положај управитеља сваког таквог уметничког завода, већ сам по себи, необично је тежак свугде и скопчан је са силним сплеткама и непрекидним борбама и с поља и из нутра; а како је тек у нас тежак положај сваког управитеља, који непрекидно мора да буде посредник између позоришта и публике, између практичног и идеалног света и живота.

Па како тек тежак задатак и мучан посао мора да врши сваки управитељ тиме. што је приморан тај свагда раздражљив и увек незадовољан, немиран народић глумачки да уједињава на заједнички рад и у том раду да га одржи у доброј вољи и лепој слози!

И Шапчанин је умео тој тешкој дужности да одговори, да све то постигне, кад лепим речима кад строгошћу. Мало милом, мало силом!

Сам необично благе ћуди, мирољубив, добра срца, племените душе, гледао је увек да измири и онде личне и уметничке несугласице и размирице, где му је ваљало из корена ишчупати тај коров, који изобиљно ниче у сваком позоришту, а баш тога није могао учинити, јер би тада морао уништити егзистенцију многих и многих породица, а тога му није допуштало меко и добро срце његово.

Шапчанин је био узор-поштењак и добри-

чина, строг према глумцима у неким захтевима својим, а веома разложит, поучљив и попустљив у поправљању и опраштању погрешака им и неисправности.

Те врлине и особине му сачуваће трајну успомену у срцима свију глумаца, које је потпомагао, по потреби бранио и увиђаван поглавица им био.

Шапчанин, нека му је то у похвалу речено, ишао је као управитељ оним путем, држао се онога правца, који је обележио и означио Јован Ђорђевић, отац и творац нашег народног позоришта. Он је водио бригу о томе, да позориште буде права народна школа, да се у народном духу развија, па је тако обраћао највећу пажњу народним комадима, а од туђих примао је већином само оне, који нам не вређају морал и дају добре поуке и лепе уметничке забаве.

Шапчанин је водио тачан рачун о струци уметничкој, књижевној и административној, а то су поглавите дужности сваког доброг управитеља.

Он је умео и рачунати и одушевљавати се, а рачун и одушевљење, као што је познато, не дају се делити једно од другога ни у најмањем, ни у највећем позоришном послу, јер су свугде спојени једно с другим, а и морају бити спојени.

(Наставиће се)

ЛИСТИЋ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(**„Мајка“**, шаљива игра у 3 чина, написао Г. Чики, превео Ст. Дескашев, приказана 11. јадуара о. г.)

О овом комаду написана је опширнија оцена у броју 10. „Позоришта“ од г. 1895., када је тај комад овде први пут даван био. Код тамо изложеногa мишљења остајем и данас, само што исправљам једну у тој критици уплетену омашку. Из приказа „Мајке“, како је дне 11. јануара приказана, јасно се разабира, да је учињена неправда Чикију, када му се спочитовало, што је допустио, да на крају комада стари барон Виљем Еркењи (г. Лукић) постанс мужем грофице Сремске (гђа Вујићка); јер Чики у истину није био тако банално комичан, пак је остало само код обновљенога пријатељства. Г. Лукић добро је учинио, што је дотичну изјаву барона Еркењија крепко нагласио, те тиме привредио, да комад на крају оставља у души много пријатнији утисак, него ли би то било, да збиља стари несуђени љубавници почине лудорију, те постану мужем и женом.

Иначе гледе самога комада остаје оно исто старо мишљење, да у њему „имаде сцена усиљених, ситуација укочених и неразумљивих, прелаза начим немотивисаних и неприправљених“. Споредне особе, нарочито Емил, унук грофице Сремске (г. Спасић), доста су невероватно и површно нацртане. У целом комаду имаде доста силхуетског, а инкогнито и силхуета у драмским комадима противе се духу драме и комедије, где све мора бити јасно, логично мотивисано и сви рачуни пречишћени. У оној дугој причи грофице Сремске има за позоришни комад реалистичкога смера сувише силхуетске романтике.

Али уз многе недостатке, ради којих се овај комад не сматра једним од најбољих творова Чикијева талента, имаде у њему и доста тога, што је успело. Нарочито главно лице „Мајка“, (гђа Вујићка) чије племенито срце нађе излаза за своје љубљене унуке и из најтежих ситуација, управо је красно замишљена и изведена. И сатира дресуре одгоја у институту управо је мајсторски предочена. Него да се не опетује, што је већ о том комаду у овом листу писано, треба да истакнемо, да су наши вредни глумци овај цут много допринели, те је комад постигао већи успех, него ли би га по самој садржини могао постићи.

Г. Лукић управо је, како треба, приказао круту спољашност и иначе доста попустљиво срце баруна Еркењија. Његови моментани сукоби са пратиоцем, умировљеним војничким капеланом Костом (г. Николић), поетаће типични призори, што се увек радо гледају. Г. Николић као да је створен за овакове улоге; а и маска му је овај пут била далеко пристојнија него први пут. Не морају војнички умировљени духовници имати увек црвен нос.

Класичан је био г. Добриновић у улози

професора Тодорке. Онај његов уздисај после повратка са пута: „Ах, фрајлице Серафино“! — натерао је на смех свакога, ко га је видео и чуо. То је једна од његових најбољих улога. Овај пут му је и маска била управо изврсна.

Него част и гђи Тодосићки, која је двадесетпетогодпшњу вереничку јубиларку Серафину приказала онаковом јасноћом у говору и дотераношћу кретања, како њој то увек полази за руком.

Главне улоге биле су у опробаним рукама гђе Вујићке, као мајке, која је своју улогу отмено и достојанствено приказала, и гђе М. Марковићке, која је и у веселим, несташним, и у сентименталним и озбиљним призорима била једнако изврсна. Њезин начин прелаза из несташлука у збиљу је права вештина, у којој је ненаткриљива. Пође ли јој још за руком да онај крик, када се баца у наручај мајци, умери, како не би трпили живци гледалаца: онда може улогу Марто убројити у своје најуспелије улоге.

Да су гђа Јеца Добриновићка своју улогу газдарице Галамбошке и гђа Лукићка улогу управитељке женскога завода приказале, како ваља, то не треба тек посебице спомињати. Гђа Добриновићка била је у свои елементу, нарочито, кад исмева умишљеност у зарукама заматорјевше Серафине; а гђа Лукићка увек отмено приказује озбиљне, дистингвиране даме.

Је ли комад барем донекле био занимљив: заслуга је наших глумаца појединце и у „ensemble-у“. **J. Хр.**

КР. СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(Јенков рад у Народном Позоришту.) — Г. Даворин Јенко, члан Српске Краљевске Академије Наука и Уметности, и капелник и композитор Кр. Срп. Народног Позоришта, навршио је сад првога јануара двадесет и пет година свога рада и службе у Народном Позоришту.

Д. Јенко својим многогодишњим радом заслужио је, да се сад, после двадесет и пет година, помену његове композиције, којима је обогатио музичку грану позоришнога репертоара. Ово су комади, за које је г. Јенко компоновао музику у току ових двадесет и пет година: „Маркова Сабља“, Народном Химном и увертиром, „Благо цара Радована“, „Четири милијуна рубаља“ „Задужбина,“ „Ђидо“ с увертиром, „Мерима,“ „Девојачка клетва,“ с увертиром, „Јурмуса и Фатима“ с увертиром, „Крв за род,“ „Прибислав и Божана,“ „Живот за динар,“ „Потера“ с увертиром, „Три светла дана“ с увертиром, „Ванда,“ „Видосава,“ „Кнез Доброслав,“ „Милош у Латинима,“ „Српске Цвети,“ „Сликар,“ „Слободарка,“ „Паланчанске новине,“ „Врачара,“ „Сеоска Лола,“ „Роберт Ђаво,“ „Доктор Окс“ „Кућна капица,“ „Женски рај,“ „Две сиротице,“ „Радничка побуна,“ „Моје мезимче,“ „Јованка од Арка,“ „Дон Цезар од Базана,“ „Ђаво у срцу,“ „Поручик Рајф,“ „Роб,“ „Чича Томина Колеба,“ „Две невесте,“ и „Мраморна срца.“

Д. Јенко може се заиста дичити и овим својим радом у Народном Позоришту, а наша публика сећаће се вазда с хвалом његових лепих композиција, које су се са своје топлине и лепоте популарисале и разнеле свуда по Српству

СИТНИЦЕ.

(Аделина Пати,) најславнија певачица нашега века, прича у неком енглеском повременом листу, како се одала позоришту. Било јој је само седам година, а родитељи јој живели су у веома великој сиротињи. Аделинин отац рече једног дана, да ће да прода последњу драгоценост, да се мало испомогне. „Ах, тата,“ — замоли ће га Аделина, — „немој продавати ту дивну иглу, него допусти ми, да јавно певам, па ћеш видети, да ћу вас ја извући из непрплике.“ Аделинин отац попусти, ма да с тешким срцем. Мала певачица јави се на некој њу-јоршкој позорници и побра лаворике још првих дана. Невоља и немаштина нестане из родитељске куће и, после неколико месеца, мала уметница купи један леп летњиковац за своје родитеље.

(У чему проводи човек век). Некакав американац, немајући пречега посла, израчунао је, колико човек проведе времена у јелу, у пићу, у спавању, итд. По његовом рачуну, човек, који живи 50 година, проведе 600 дана у спавању, 6500 у раду, 800 у ходању, 4000 у забавама, 1500 у јелу и пићу, 500 у болести. Поједе пак 17.000 килограма леба, 16.000 килограма меса, 4000 килограма зачина и попије 30.000 литара вина или пива. (Овај последњи рачун рекли бисмо, да није тачан.)

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

13. Представа. **У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.** У претплати 6.

У Новоме Саду, у уторак 16. (28.) јануара 1896.

ПРВИ ПУТ:

БУЛИНАРОВИ.

Комедија-водвиљ у 3 чина, написали Морис Ордоно, Албен Валабрег и Анри Керул, с француског превела Станка Ђ. Глишићева. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Булинар, таст Бодаров	Добриновић.
Пол Годар	Поповић.
Пол Бодар	Тодосић.
Бринкел	Васиљевић.
Емил, гостионичар	Бакаловић.
Дитијел, судија	Илић.
Дебушо, председник суда	Душановић.
Лувето	Стефановић.
Буленгрен, мајор	Николић.
Беноа	Иваштанин.
Стални гост у гостионици	Филиповић.
Памела, жена Булинарова	Ј. Добриновићка.
Цецилија, Булинарова кћи	З. Ђуришићева.
Агата	Д. Туцаковићева
Августина	Д. Весићева.
Жозеф	Бајин.

Догађа се у наше доба. Први чин: у Паризу код Булинара. — Други чин: у среској гостионици у Реглизоту. — Трећи чин: у среској канцеларији у Реглизоту.

У четвртак 18. (30.) јануара: „**Досадан свет**“. Шаљива игра у 3 чина, написао А. Паљрон, с француског превео М. Л. Поповић.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, и од 3—5 сахата после подне, и после на каси.

Почетак тачно у 7, свршетак у 9½ сахата.

Штампарија српске књижаре Браће М. Поповића у Новом Саду.